

KAŽDÉ PÁTÉ DÍTĚ S POTŘEBOU VZDĚLÁVACÍ PODPORY SE SETKALO S POŽADAVKEM NA ODCHOD ZE ŠKOLY

V roce 2007 rozhodl Evropský soud pro lidská práva, že jsou v českém vzdělávacím systému diskriminovány romské děti. Ty byly nadměrně zařazovány do škol, které nabízely upravené vzdělávací programy, což je následně omezovalo v jejich dalším vzdělání a zaměstnání. Po 15 letech od rozsudku si Česká republika nestojí o moc lépe. Z dotazníkového šetření Spolu, z. s., a PAQ Research (březen 2022)¹ vyplývá, že se rodiny dětí se zdravotním či jiným znevýhodněním setkávají ve škole s praktikami, které jsou v rozporu se školským i antidiskriminačním zákonem.

Hlavní zjištění šetření:

- Každý pátý rodič dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) se setkal s návrhem či požadavkem na odchod dítěte ze školy/třídy.
- Požadavek na změnu školy se nejčastěji objevuje u dětí s lehkým mentálním postižením (37 %), poruchami chování a nezdravotními druhy znevýhodnění (34 %).
- V 60 % prosazuje přestup samotná škola (z toho ve třetině případů spádová) či pracovníci školského poradenského zařízení (také 60 % případů návrhů/požadavků na změnu školu).
- Téměř polovina dětí s uvedenou zkušeností kvůli tomu školu skutečně opustila.
- Ze spádových škol jsou znevýhodněné děti nejčastěji směřovány do škol speciálních.
- Třetina dětí, které mají před nástupem do školy přiznaná podpůrná opatření, se při zápisu setkává s neoprávněnými požadavky školy ohledně přijetí.
- Dvě třetiny rodičů, kteří v dokumentu školského poradenského zařízení (ŠPZ) měli uvedenou informaci, v jakém typu školy se má dítě vzdělávat, to mylně chápe jako závazné. Dvě pětiny z nich o tom přesvědčili přímo pracovníci ŠPZ a téměř třetinu škola, kde bylo dítě do té doby vzděláváno.
- Desetina rodičů dětí se SVP se ve škole setkala s určitou formou nátlaku či omezení. Znevýhodněné děti a jejich rodiče čelí tlaku častěji ve speciálních školách.

3 KROKY KE ZMĚNĚ:

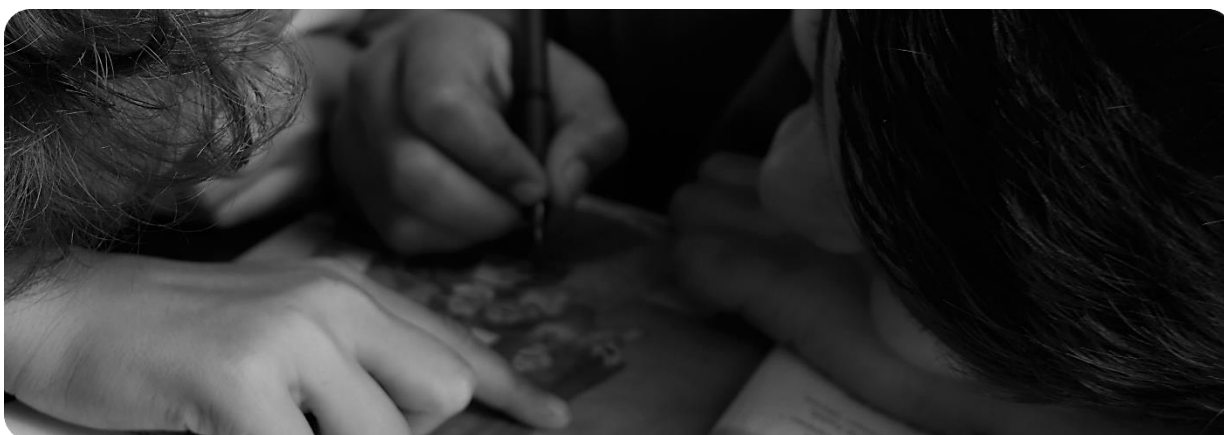
1. Přijetí dítěte do spádové školy bez dalších podmínek



2. Poskytnutí potřebné podpory dítěti místo určení druhu školy



3. Poskytnutí potřebné podpory dítěti v každé škole



1) Přijetí dítěte do spádové školy bez dalších podmínek

- ☹ Spádová škola MUSÍ ze zákona přijmout bez jakýchkoli dalších podmínek KAŽDÉ dítě splňující potřebný věk a trvalý pobyt ve spádovém obvodu školy. Přesto se spádové školy snaží při zápisu nasměrovat potenciálně náročnější děti jinam (ať už do jiných běžných škol, či škol speciálních) a kladou si pro jejich přijetí další podmínky (např. školní zralost, studijní a další předpoklady aj.).
- 😊 Špatnou praxi může jednoduše vyřešit důsledné dodržování jediných dvou zákonem daných podmínek (věk a trvalý pobyt) pro přijetí dítěte k základnímu vzdělávání do spádové školy a jednoznačné vyloučení možnosti škol klást pro přijetí další požadavky. Obě tato opatření jsou plně v souladu se školským a antidiskriminačním zákonem.

Navrhujeme:

- ✓ Vypustit z vyhlášky o základním vzdělávání (č. 48/2005 Sb.) obecné oprávnění škol stanovit „kritéria pro přijímání žáků“ a zakotvit pouze možnost škol určit při přijímání nespádových dětí okolnosti, ke kterým budou přihlížet a které nehodnotí výkon či předpoklady dítěte (§ 3a).
- ✓ Výslovně uvést v metodice MŠMT, že základní vzdělávání není podmíněno splněním vstupních požadavků kladených na schopnosti nebo znalosti dítěte, nebo dokonce rodinné prostředí. Pokud je dítě přihlášeno do spádové školy, pak škola sleduje pouze věk a trvalý pobyt dítěte. V případě nespádové školy zapsané ve školském rejstříku je jedinou podmínkou věk. Nespádová škola má současně jako správní orgán možnost určit objektivní okolnosti, ke kterým bude přihlížet a které nehodnotí „výkon“ dítěte (např. sourozenec je už žákem školy, dítě navštěvovalo MŠ při ZŠ nebo MŠ podobného pedagogického směru ad.).
- ✓ Doplnit do školského zákona přijetí žáka při přestupu do spádové školy pouze na základě trvalého pobytu (§ 49).

2) Poskytnutí potřebné podpory dítěti místo určení druhu školy

- ☹️ Školská poradenská zařízení (ŠPZ) v Doporučení ŠPZ v části „návrh organizační formy vzdělávání“ uvádí mj. druh školy, ve které se má dítě vzdělávat. Tuto informaci chápe převážná část zákonných zástupců dětí jako závaznou. V důsledku toho dochází k často nedobrovolnému nástupu/přestupu dítěte do speciálního školství. Školský zákon dává zákonným zástupcům možnost volby školy i pro děti se zdravotními handicap. Pokud dá ŠPZ doporučení ke vzdělávání ve speciálním školství, může zákonný zástupce volit i tento druh školy. Toto doporučení však není, na rozdíl od Doporučení ŠPZ stanovujícího podpůrná opatření, jakkoli závazné. Zahrnutí právně nezávazného doporučení ke vzdělávání ve škole pro děti se zdravotními handicap do právně závazného Doporučení ŠPZ obsahujícího podpůrná opatření je zmatečné a negativně dopadá na vzdělávání části dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.
- 😊 Školské poradenské zařízení má ze zákona povinnost přiznat dítěti potřebná podpůrná opatření (PO), včetně PO úprava obsahu a PO úprava výstupů vzdělávání. O PO rozhoduje poradna/SPC, o škole rozhoduje v souladu se školským zákonem a občanským zákoníkem zákonný zástupce. Školské poradenské zařízení nemůže rozhodovat o škole, ve které se bude dítě vzdělávat, ani v návaznosti na vzdělávací program školy.
- 😊 Přiznaná PO jsou nárokem dítěte. O nároku (PO) se rozhoduje, nikoli „doporučuje“.

Navrhujeme:

- ✓ Z formuláře „Doporučení ŠPZ“ vypustit položku „organizační forma vzdělávání“ pro děti se zdravotními handicap vyjmenovanými v § 16 odst. 9 školského zákona (příloha č. 5 k vyhlášce č. 27/2016 Sb.).
- ✓ Nahradit položku „organizační forma vzdělávání“ samostatným „doporučením“ ŠPZ o vhodnosti ke vzdělávání v režimu pro děti se zdravotními handicap vyjmenovanými v § 16 odst. 9 školského zákona. To lze přiložit k přihlášce do tohoto typu školy jako právně nezávazný názor ŠPZ, stejně jako se dokládá např. doporučení o povolení odkladu.
- ✓ Změnit ve školském zákoně označení „doporučení“ pro rozhodnutí ŠPZ o PO na „rozhodnutí“ (§ 16 s výjimkou odst. 9, § 16a, § 16b, § 19 a § 28). Tato změna bude promítnuta do všech souvisejících prováděcích právních předpisů.

3) Poskytnutí potřebné podpory dítěti v každé škole

- ☹️ Od ledna 2020 nemají děti ve speciálním školství nárok na celou řadu podpůrných opatření. Toto omezení nejenže jednoznačně zhoršuje jejich vzdělávací výsledky, ale je také v rozporu se školským a antidiskriminačním zákonem.

- 😊 Individuální úprava má být závislá na potřebách každého dítěte v jeho škole, bez ohledu na to, zda jde o tzv. školu běžnou, nebo speciální. Smyslem podpůrných opatření je zajistit podporu všem dětem, které ji potřebují, a to bez ohledu na typ školy, ve které jsou vzdělávány.

Navrhujeme:

- ✓ Zrušit v příloze č. 1 části A vyhlášky č. 27/2016 Sb. body 1.7 a 1.8, které zavedla část IV. vyhlášky č. 196/2019 Sb. a které protizákonně omezily nárok využívat podpůrná opatření ve speciálním školství podle individuálních potřeb dětí.

Návrh předkládají: Spolu, z. s., Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, z. s., Rytmus – od klienta k občanovi, z. ú. (březen 2022)

K návrhu se dále připojují: Nová škola, o. p. s., Integrační centrum Sasov z. ú., Metoděj z. s., Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z. s., Smiling Crocodile, o. p. s., Vanda Hájková, Centrum inkluze, o. p. s., Péče bez překážek, z. s., Zbyněk Němec, Úsměvy - spolek pro pomoc lidem s Downovým syndromem a jejich rodinám, Za sklem o. s., Eduklinika s. r. o., Raná péče Diakonie, Liga lidských práv, Žiju s handicapem

¹ *Zkušenosti rodičů dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Výzkum a analýza pro Spolu, z. s.* PAQ Research (Jana Bicanová, Daniel Prokop a Karel Gargulák), březen 2022.